

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**De Jure Rerum Ecclesiasticarum Ad Germaniae Catholicae
Principia Et Usum Pars ...**

Complectens Sectionem III. & IV.

Zech, Franz Xaver

Ingolstadii, 1762

Titulus XVII. De Domino Utili, ac inprimis de Feudo.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68067](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68067)

TITULUS XVII.
DE DOMINIO UTILI, AC
INPRIMIS DE FEUDO.

Conf. Lib. 3. Decretal. tit. 20.

§. 409.

*Dominii utilis
varia
species:* **D**ominium utile dicitur, in quo jus
utendi fruendi prorsus liberum,
proprietas vero restricta est aliquo
modo ad alium. *Dominii utilis* ap-
pellatio ignota est in *Corpore Juris*
Romani: vestigia tamen ejus repe-
riuntur, ubi Imperatores *Emphyteu-*
tis aliquod dominium permittunt
18.): unde aliqui appellant quasi-
dominium. Memorabilis species Do-
minii utilis est *Emphyteusis*, de qua
supra dictum est 19.). Huic affinis
est *Contractus Libellarius* 20.), quo
prædium conceditur certo pretio,
& certa pensione, in annos singulos
constituta, hac plerumque lege, ut
stato

18.) L. 2. 4. 12. & ult. C. de Fund. patrim.

19.) Titul. XI.

20.) Mentio hujus contractus fit II. Feud.
tit. 9. §. 1.

stato condicitoque tempore Contractus renovetur, rursus numerato pretio certo vel arbitrario 21.). Differt ab Emphyteusi, quod hæc non soleat renovari, non mutato possessore, deturque sub lege meliorandi prædii, nonnunquam ad certum tempus: *Libellaria* autem renovatur etiam non mutato possessore, nec datur sub lege meliorationis, & semper in perpetuum 22.). Alia species Domini utilis est *Superficies*, quando quis in alieno solo habet non quidem solum ipsum, sed superficiem duntaxat, areamve ad domum construendam, olivetum plantandum, piscinam faciendam, aut quidvis aliud. Constituitur jus superficiarium etiam in ædibus extructis, quando ædes donantur aut venduntur ea lege, ut dominium in solo retineat donator & venditor. Pensio annua, quam superficiarius domino

---

21.) Vid. Notæ GOTHOFREDI in L. 24. §. 1. C. de SS. Eccles.

22.) Vid. JOAN. KAHL Lexic. Jurid. V. Libellarius Contractus. MOLINA de J. & J. tr. 2. Disp. 10. n. 10.

mino fundi pro hujus usu solvit, *Solarium* vocatur 23.)

Præcipue Feudum: §. 410. *Præcipua*, quæ hoc loco consideranda venit, *Dominii utilis species est Feudum*, quod definiri potest, *Dominium utile in re immobili a retinente dominium directum, alicui constitutum sub onere fidelitatis*. Norma libello huic præstituta non permittit, ut vastissimam istam materiam pro dignitate tractemus: breviter attingimus ea, quæ necessaria videntur ad intelligenda jura Ecclesiæ, aut dantis, aut accipientis Feuda, id est, Ecclesiæ Dominæ, aut Vasallæ. Feuda olim Beneficia dicta sunt 24.), quia ex benignitate Principis

23.) Vid. Comment. ad Tit. Pandectarum de Superficiebus. item JOAN. NICOL. HERTIUS Dissert. de Jure superficie. Opusc. Vol. I. tom. 3.

24.) Sæculo XII. cum Adrianus IV. Pontifex in Literis commonisset Fridericum I. Imperatorem de insigni Coronæ Beneficio a Sede Apostolica collato, Imperator vehementer offensus, verba hæc ita interpretatus est, acsi Pontifex Imperium, tanquam Feudum a Sede Apostolica concessum diceret: referripit

cipis dabantur Ministris in stipendium, in salarium, in compensationem servitiorum militarium, aut aulicorum, cum obligatione fidelitatis, quæ Ministris propria est 25.) : unde more aliorum stipendiorum, antiquissimis temporibus Feuda erant ad nutum Domini revocabilia : dein per annum, demum ad vitam Vassalli tantum durabant 26.) . Ipsa autem appellatio, uti & origo Feudi, cui temporis aut nationi adscribenda sit, satis dubium est 27.) , nec hoc loco discutiendum. Feudo opponitur *Allodium* (alii scribunt *Allodium*)

R r lau-

- psit Adrianus, se per Beneficium non Feudum, sed juxta proprietatem latinæ linguæ *bonum factum* intellexisse. Integras literas refert RADEVICUS de Gestis Friderici I. lib. 1. c. 9. 10. & 22.
- 25.) Alias causas concedendi Feuda passim adducunt Scriptores. Vid. STRUV. Syntagm. Jur. feud. c. 1. §. 3.
- 26.) I. Feud. tit. 1. §. 1.
- 27.) Vid. ANT. DADINUS ALTESERRA de Orig. & Statu Feudor. Galliæ. Cap. 1. & innumeri alii, ex quibus multorum Dissertationes suo Thesauro Juris Feudalis inserit AUGUSTUS JENICHEN tom. 1. cap. 4.

De Jure Rev. Eccles. Pars poster.

how
miser
-miser
miser
-miser
-miser

laudium), quo nomine intelligitur fundus proprius ad possessorem pleno jure pertinens, a nemine nisi a solo Deo recognoscendus, cujus nomine nullum Laudemium præstandum est. In dubio præsumitur fundus Allodialis, non Feudalis 28.)

*Quod
regitur
potissi-
mum
consue-
tudine.*

§. 411. Feuda reguntur jure consuetudinario. Libellus Consuetudinum Feudalium in Longobardia, qui nunc in duos divisus 29.), Cor-
pori

28.) Hoc axioma limitatur, diversis modis, prout videre est apud MASCARDUM de Probation. concl. 79. ratio limitandi esset, quando constaret majorem partem rerum esse feudalem; nam tunc etiam aliæ præsumuntur feudales. Item quando quis esset investitus de territorio, & bona ibidem sita essent majori ex parte feudalia, quia omnia feudalia præsumuntur. *ibid. n. 24.* Plures Autores pro tali limitatione allegat BÖHMERUS Consult. tom. 1. part. 2. Resp. 59. n. 7. seqq. Huic limitationi innitebatur Domus Bavarica, quando anno 1740. possessionem inivit Comitatus Wolfsteinensis.

29.) Additur in Corpore Juris liber quintus Feudorum: provenit hoc ex arbitrarie Constitutionum Feudalium divisione

pori Juris Civilis adjungi solet, Sæculo XII. compilatus erat ex scriptis Oberti & Gerardi Consulium Mediolanensium, ex Constitutionibus Friderici I. Roncalicis, & quorundam aliorum Imperatorum, ab ipso Friderico I. Bononiensibus commendatus in usum prælectionum: sequenti autem sæculo sub Friderico II. simul cum Jure Civili in scholas, fora & Curias feudales Germaniæ transiit. Consuetudines feudales Alemanniæ & Saxonix, a privatis Auctoribus collectas, recens iterum edidit & Commentariis illustravit JOANNES SCHILTERUS. Observandæ ubique sunt Consuetudines cujuslibet Curix Feudalis: in dubio nequaquam ad Jus Feudale Alemannicum, sed ad Libros Feudorum in

R r 2

Cor-

---

sione a Cujacio facta. Quæ iste in libros quatuor distribuit, habentur omnia in nostris libris duobus: in quintum autem librum Cujacius conjecit varias Imperatorum Constitutiones ad feuda pertinentes, vel etiam non pertinentes, qualis est Aurea Bulla Caroli IV.

Corpore Juris comprehensos recur-
rendum est 30.).

*Varia
divisio-
nes Feudi
proprii* §. 412. Dividitur Feudum I. in A-
ctivum & Passivum. Per *Activum*
intelligitur jus Domino directo com-
petens investiendi de Feudo: per
Passivum intelligitur jus Vasalli 31.).
II.

30.) JOANN. GOTTLIEB GONNE scriptis
de Commento speculi Suevici, ostenditque,
nullum veterem Codicem huic compi-
lationi legum dare nomen speculi Sue-
vici seu Alemannici, sed Goldastum pri-
mum id finxisse. Certe in MS. to de
anno 1409. quod mihi ad manum est,
nec Sueviæ nec Alemanniæ fit mentio.
Variorum Principum Attestata, quod in
Ditionibus suis recurratur ad Consue-
tudines Feudales Longobardicas Cor-
pori Juris insertas, nisi speciale statu-
tum pro quodam casu obstet, refert LU-
NIG Corp. Jur. Feud. Germ. part. 1. de
Principatu Würzburgensi fol. 1608. de
Eustetteni fol. 1618. de Spirensi fol.
1621. de Frisingensi fol. 1619. de Bava-
ria part. 2. fol. 540. & alibi de aliis.
Vid. Magnif. D. Collega JOAN. PAU-
LUS SUTOR Elect. Juris & Fori. Concl. 93.
31.) Memorabilis hujus distinctionis usus
est in Bavaria, ubi multæ Nobiles Fa-
miliæ concedunt Feuda Vasallis suis.
Si ejusmodi Familia nullo superlito
masco.

II. in *Proprium* seu *Rectum*, & in *Improprium* seu *Non - Rectum*. *Rectum* est, quod servat primariam intentionem & proprietates Feudi, ut scilicet concedatur benevole & gratis: ut perpetuo ad hæredes, & quidem Masculos, sub nova Investitura, ac inalienabiliter sine consensu Domini transeat: ut fidelitas promittatur jurato, & ut Vasallus obligetur ad obsequia personalia certa. *Improprium* est, quod in uno vel altero declinat a natura Feudi proprii 32.). Feudum

R r 3

dum

masculo extinguitur, Feudum istud Activum, seu jus investiendi non transit ad fæminas ejusdem Familiæ, sed ad Curiam Feudalem Principis, tanquam bonum vacans: & hoc quidem tribuitur Principi *Jure Regio*, qua phrasi utuntur antiqua Documenta. Vid. Ill. B. de SCHMID ad Stat. Bay. Tit. XII. art. 2.

32.) Si naturam Feudi ex prima Feudorum ratione æstimemus, hodie omnia Feuda *Impropria* erunt, quia admodum ab illa deslectunt. Successio olim naturæ Feudorum repugnabat: pro libitu revocari poterant: renovatio investituræ ignorabatur: dominii utilis trans-

dum Proprium III. Aliud est Nobile & Equestre, quod requirit servitium militare, aut nobile; & hoc quidem vel Regale, vel non Regale: aliud Ignobile. IV. Aliud Novum: aliud Antiquum, Avitum seu Vetus. V. Aliud Hereditarium simpliciter 33.); aliud Hereditarium ex pacto & providentia, quod etiam vocatur Gentilitium, seu Feudum Familæ. VI. Dividitur in Ecclesiasticum, quod in Bonis ad Ecclesiam pertinentibus constituitur a Prælate Ecclesiastico 34.); & in sæculare, quod constituitur in Bonis non Ecclesiasticis, sive dein concedens vel accipiens sit persona Eccle-

---

translatio peregrina erat. Nova tractu temporis forma inducta est: ab hac quæ declinant, vocantur Feuda Impropria.

33.) Feudum concessum alicui & hereditibus suis, non statim censetur hereditarium simpliciter: intelligi enim solent hæredes Feudi proprii capaces. Clariores igitur expressiones requiruntur ad significandum Feudum simpliciter hereditarium.

34.) Hæc vocari solent *Krummstäbische Lehen* a recurvo Baculo pastorali Episcopi vel Abbatis.

Ecclesiastica, aut sæcularis. VII. In *Ligium* & *Non-Ligium*. Per *Ligium* communiter intelligunt, quando Vasallus præstat Domino fidelitatem aduersus quoscunque 35.): *Non-Ligium* dicitur, quando Vasallus promittit fidelitatem Domino non aduersus quoscunque alios, sed ita, ut etiam aliis se obligare possit 36.). VIII. in *Datum* & *Oblatum*. *Datum* dicitur, quod Dominus ex suis Bonis propriis concedit: *Oblatum*, quando quis Bonorum suorum proprietatem offert Domino, ita ut sibi &

R r 4 poste-

35.) In Clement. 2. de Sent. & re judic. Rex Siciliae dicitur Homo Ligius & Vasallus Ecclesiae Romanae. In terris Imperii semper excipitur Imperator. II. Feud. tit. 7. & tit. 55. in fin. Inepte Dominus quidam Vasallos suos Ligios obligare voluit ad defendendam arcem suam a Lemuribus infestam: isti enim excipiebant, se contra mortales tantum, non autem contra daemones immortales assistere debere Domino.

36.) Vid. GERCKENROD, & Comitibus ab ECKSTÆDT Dissertationes de Feudis Ligis.

posteris suis, deinceps iis jure Clientelari & Vasallitico uti frui liceat

37.)

*Et im-
proprii.*

§. 413. *Improprii Feudi plurimæ sunt divisiones & species, prout scilicet Feuda a propria natura possunt diversimode recedere. Tale est Feudum Famineum, in quo famina, vel eodem cum masculis jure & ordine (quo casu vocatur Feudum famineum promiscuum & simultaneum) vel saltem deficientibus masculis, succedunt: Francum, seu Liberum, in quo Vasallus non ad servitia personalia, sed ad solam fidelitatem obligatur: Emptitium, pro pretio pecuniario concessum, sive illud vendat*
Domi-

37.) Verosimile non est, Feuda Germaniæ pleraque esse oblata, prout absque sufficiente fundamento tenet AUGUSTINUS DE BALTHASAR in *Disquisit. de incongrua Juris feudal. Longobard. ad feuda German. adplicatione. §. 4.* aliamens est WOLFG. TEXTORIS in *Dissert. de Feudis Imperii propriis, non oblati annumerandis c. 3.* ubi præcipue impugnat MONZAMBANUM, vero nomine PUFFENDORFFIUM de *Statu Imperii German.*

Dominus directus, sive alius cum consensu Domini: *Pignoratitium*, quando conceditur pro certa pecunia summa ea ratione, ut liberum sit Domino, tale Feudum restituta pecunia redimere. Varia olim fuerunt Feuda, per quæ habebat Vasallus jus aliqua emolumenta percipiendi, ut Feudum de Camera, de Cavena &c.; vel habebat obligationem gerendi aliqua negotia, uti Feudum Advocatiæ. Hodie in Principatibus & Episcopatibus Germaniæ officia Pincernæ, Dapiferi, Camerarii & Mareschalli cum Bonis annexis, feudali jure ad hæredes masculos perpetuo transeunt. Frequentia etiam sunt Feuda *Bursatica* dicta a Bursa seu loculis Domini, quibus servitur soluto Relevio, quoties mutatur Vasallus.

§. 414. In Feudum concedi potest omnis & sola res immobilis temporalis. vel immobili adhærens, aut æquipollens, alienari non prohibita. Multa Feuda in universitate rerum constituuntur: sic integra territoria, Ducatus, Principatus, cum Superioritate territoriali, omnibusque Regaliis ab Imperatore conferuntur Principibus, Episcopis ac Statibus

*Quæ res
in Feu-
dum da-
ri pos-
sint?*

R r 5 Impe-

Imperii: isti ditiones quasdam aliis Comitibus ac Baronibus, sed absque dicta Superioritate; item Prædia ac Castra Nobilibus cum variis juribus in feudum concedunt 38.). Cum re *immobili*, censentur simul in Feudum dari mobilia, quæ ad rem immobilem pertinent 39.). Cum Civitate in Feudum data, transeunt etiam res Sacræ, non quidem ut earum utile dominium nanciscatur Vasallus, sed ut in illa Civitate maneant. Insuper cum re immobili in Feudum dari possunt & solent jura eidem in hærentia, præsertim Regalia, modo eorum aliqua fiat mentio; alias enim inter res immobili adhærentes non comprehenduntur ea, quæ specialem habent excellentiam, & mentionem singularem merentur 40.). Immobilibus autem æquiparantur
Jura,

38.) An his ultimis simul concedatur Jurisdictio, decidendum est ex clausulis concessionis.

39.) Sic cum fundo dantur animalia, instrumenta & alia ad prædii instructionem pertinentia: cum Castro in Feudum conceduntur tormenta bellica &c.

40.) Sic cum silva hodie non censetur transire jus venandi.

Jura, etiam absque re corporali concessa, ut jus pascendi, lignandi, molendina bannalia habendi, item summæ capitales pecuniariæ cum jure annui Censui. Etiam jus venandi in Feudum dari potest 41.): uti & jus piscandi in fluminibus publicis 42.): inter Regalia enim numerantur *piscationum redditus* 43.). Contra in Feudum dari non possunt res a commercio hominum exemptæ, uti res communes, res publicæ, res universitatis, nisi hæ ultimæ tum universitati, tum aliis externis sufficientem usum præbere possint, ut Pascua &c.

§. 415.

41.) Licet feræ ante occupationem in nullius sint dominio, & ideo jure Gentium cuilibet occupanti relictæ: potest tamen libertas & facultas ista naturaliter competens, adimi & paulatim induci, ut jus occupandi res, quæ sunt nullius, non omnibus, sed ob rationes civiles, & quod magis visum fuerit esse ex re publica, soli Principi competat, & cui ille concedet. MOLINA de J. & J. tr. 2. disp. 43.

42.) De Danubio id observat CASP. MANZIUS ad Inst. lib. 2. tit. 1. §. 2. n. 37.

43.) Lib. 2. Feud. tit. 56.

*Etiam
Bona
Ecclesia-
rum:*

S. 415. Præcipua consideratione dignæ sunt Res Ecclesiastica, quæ scilicet sunt in dominio temporali Ecclesiæ. Nam Feudum est alienationis species: Bona autem Ecclesiastica alienari prohibentur: passim tamen videmus hæc etiam Laicis in Feudum concedi. Prima horum Feudorum origo ex eo desumitur, quod olim ab ipsis Principibus & Regibus Decimæ & Fundi Ecclesiæ in Beneficium Militibus dati sint, eo prætextu, ut tuerentur Ecclesiam 44.). Convenientius postea visum est, ut hæc Ecclesiarum Bona Clericis in Beneficium concederentur: unde retinebatur appellatio Beneficiorum etiam apud Clericos, præsertim cum hi militiam sacram profiterentur, pro qua congruentius Bona Ecclesiæ conceduntur, quam pro militia seculari

---

44.) Primus id fecisse dicitur Carolus Martellus in Gallia, quem propterea a S. Eucherio in poenis inferni visum dicunt. Hanc tamen narrationem cum aliis rejicit GODEFRIDUS HENSCHENIUS in Act. SS. ad diem 20. Februar. in vita S. Eucherii Commentar. præv. §. 3. seqq.

ri 45.). Cum autem Episcopi & Abbates ab usum, quo Laicis conferbantur Beneficia, omnino tollere non possent, retrahebant saltem Regem a tali collatione, ut ipsimet Domini directi Feudorum Ecclesiasticorum fierent 46.). Non adeo grave id videbatur, cum ea munificentia antiqui Imperatores ditarent Ecclesias 47.), ut deceret & utile esset, Nobiles Vasallos ad tuendam dignitatem Ecclesiarum adstringere. Quo igitur tempore stipendiaria militia non-

45.) Ex modo, quo Clerici hodie possident Beneficia, intelligimus naturam antiqui juris feudalis.

46.) Unde CAROLUS M. in Capitulari III. anni 814. c. 3. quod repetitur in Capitulari lib. VII. c. 261. *precipimus, ut si quis ex Jure Ecclesiastico hactenus nostra largitate aliquid possedit, si illa deinceps habere voluerit, ut ad proprios Episcopos veniat, & ab eis & a Praepositis Ecclesiarum, unde esse videntur, quocunque modo juste potuerit, hac impetrare satagat &c.*

47.) De hac munificentia Principum, & orta exinde obligatione Episcoporum lectu digna est sententia STEPHANI Abbatis in Vita S. Modoaldi in Act. SS. 12. Maij. fol. 54.

nondum erat in usu, Episcopi datis Feudis ex militaris generis Viris conducebant: erat enim equestrium virium præcipua laus penes obnoxiam & feudis devotam Nobilitatem. Similiter etiam propter servitia aulica concedebantur Feuda Ecclesiastica, postquam Episcopi, Principes sæculares imitati, sibi constituerunt Officia aulica.

Præsertim in Feudis Oblatis. §. 416. Alia occasio, & quidem valde frequens concedendi Feuda, consistit in oblatione Bonorum, Ecclesiæ hac intentione facta, ut rursus eadem in Feudum darentur offerentibus. Ex singulari reverentia & devotione erga Ecclesias istud fiebat frequenter: non raro autem proprii emolumenti ratio impellebat Nobiles, qui dominia prædiorum directæ Ecclesiæ offerebant, hoc pacto, ut in turbidis diffidationum temporibus, securitatem ac onerosam tutelam ab Episcopis obtinerent: quæ proin non sunt proprie feuda oblata, cum non proveniant ex mera Vasallorum liberalitate 48.). Plures solent afferri

---

48.) Rev. mus D. AB HONTHEIM *Hist. Trev. tom. I. fol. 636. De subjectione sub*

ri causæ, ex quibus infeudatio Bonorum Ecclesiasticorum invaluit. Bona tamen ad necessariam sustentationem Cleri assignata, quæ Tituli vocantur, singulariter infeudari prohibentur ab URBANO II. Pontifice 49.): prout etiam Decimæ ab ALEXANDRO III. & Concilio LATERANENSI III. 50.). Jus autem Patronatus etiam in Feudum concessum esse, & adhuc concedi, obvia sunt exempla 51.).

§. 417.

sub alterius protectione agit MAGERUS de Advocat. arm. c. 9. n. 683. seqq. BESOLDUS Thesaur. pract. V. *Auffgetragten Lehen*. Ejusmodi Vassallos vocari *susceptos*, patet ex SALVIANO de Gubern. Dei. lib. 5. Librum singularem *de Feudis oblatiis* scripsit JOAN. NICOL. HERTIUS opusc. Vol. I. tom. 2. 49.) Lib. I. Feud. tit. 6. 50.) C. 15. 17. 19. de Decim. 51.) Unde orta est appellatio *Pfarr-Lehen*. Sub appellatione *Kirchensaz* ab Episcopo Eustetteni Marquardo confertur apud LUNIG Reichs - Archiv part. spec. Contin. III. fol. 369. sub Appellatione der Geistlichen Lehenschafft ex Suttingeri Consuetud. Austr. describitur apud eund. LUNIG Corp. Jur. feud. Germ. part. 2. fol. 473.

Quinam
Feudum
dare pos-
sint?

§. 417. In Feudum dare possunt omnes, qui cum dominio habent liberam rerum suarum administrationem, nisi specialiter prohibeantur: & certa ratione ii quoque, qui præfunt Bonis Imperii, Ecclesiæ, aliusve Universitatis. Unde in Feudum dare possunt etiam fæminæ (52.), & plebei, consequenter etiam Jurisdictionem feudalem acquirere. Pupilli autem & Minores ob defectum liberæ administrationis Feuda nova constituere nequeunt, nec quidem interveniente Decreto Judicis: nam *Donationes a minoribus nec cum decreto celebrari possunt* (53.). Feuda autem propria referuntur inter gratuitas concessiones immobilium. Unde Decretum Judicis sufficeret, si Feudum a Minore concedatur pro pretio, forte ad dissolvendum æs alienum, aut si dignitas Pupilli vel Minoris omnino exigat, ut habeat Vasallos,
Ex

52.) Ubi fæminæ absque mariti vel Curatoris consensu alienare non possunt, uti in Saxonia, ibi etiam ad dandum feudum requiritur talis consensus.

53.) L. 3. C. si major. fact. alienat. fact. &c.

Ex iis qui administrant res Universitatis, renovatio Feudorum Imperii spectat ad Imperatorem, vacante Imperio ad Vicarios Imperii, exceptis Feudis Regalibus, quorum Investitura & collatio soli Imperatori vel Regi Romanorum reservatur. Quoad nova autem Feuda hodie Imperatori non licet Feuda Imperii magnorum reddituum ad Imperium reversa de novo dare aut promittere absque consensu Electorum, Principum vel Civitatum, si sint Electoratus, Principatus, vel Civitates Imperiales 54.).

S s

§. 418.

54.) Capitulat. variorum Imperatorum, & quidem hodierni Francisci I. art. II. §. 10. & II. Quod autem dicitur, talia feuda debere in posterum Imperio incorporari pro conservanda dignitate Imperatoris, id non debet intelligi de Electoratus secularibus, qui extincta Electoris Familiae debent ab Imperatore alteri Principali Familiae conferri cum consensu reliquorum Electorum. Excipitur Electoratus Bohemiae, cum in casu vacationis, Regnicolae habeant jus eligendi Regem. Aur. Bull. c. 7. §. 5. De Electoratu Bavariae cautum est in Instrum. Pac. Westphal. art. IV. §. 9.

De Jure Rer. Eccles. Pars poster.

An etiam Prælati Ecclesiarum?

§. 418. Prælati Ecclesiarum non licet de novo infeudare res Ecclesiasticas sine solennitatibus juris ad alienationem requisitis. Possunt tamen renovare feuda antiqua, novas Investituras dando hæredibus Vasalli juxta tenorem primæ Investituræ; vel ad Ecclesiam reversa dare de novo, si tales res ab antiquo infeudari sint solitæ 55.), & eadem ratio, ac utilitas Ecclesiæ pro nova concessione pugnet. Sic Feuda, quibus hæreditaria Officia Pincernæ, Mareschalli &c. sunt annexa, post extinctam unam familiam potest Prælati Ecclesiæ absque solennitatibus concedere alteri Familiæ, etiam suis Agnatis, æque aptis ad conservandam

---

55.) C. 2. *de Feudis.* & *Extrav. ambitiosæ,* inter commun. *de reb. Eccles. alien.* Si res ad Ecclesiam reversa mensæ Episcopi incorporata jam fuit, nova infeudatio absque solennitatibus fieri non potest: incorporatio autem facta censetur, si expressa declaratione & destinatione Mensæ Episcopi applicata, vel diuturno usu ad classem bonorum mensalium tracta, atque in libros, in quibus bona mensalia descripta sunt, relata fuerint. Vid. c. 8. *de Reb. Eccl. alien.*
Bona

dam dignitatem Ecclesiæ 56.) Multo magis possunt Prælati Ecclesiastici sine solennitate constituere Feudum ex bonis allodialibus Laicorum natum, scilicet per oblationem solennem, quia talis infeudatio non est alienatio, sed potius domini directi acquisitio. Capitulum Sede vacante non potest bona ad Ecclesiam reversa reinfeudare, sicut non potest Beneficia Ecclesiastica, quorum

S s 2

rum

Bona autem mensalia, olim quidem in feudum legitime data, sed postea ad Ecclesiam reversa, non videntur posse libere reinfeudari. Ex lib. 2. Feud. tit. 35. colligitur, Episcopos olim sibi sumpsisse magnam libertatem infeudandi Bona Ecclesiæ, excepto Archiepiscopo Mediolanensi, qui non poterat dare in Feudum, quod tempore introitus sui in dominico, id est, in patrimonio Ecclesiæ, inveniret, reversum forte ad Ecclesiam tempore antecessoris sui, jam autem incorporatum mensæ Archiepiscopali. Poterat autem feudum sibi apertum alteri concedere, si expedire vidisset, non obstante juramento de non infeudando de novo, prout rescribit Pontifex C. 2. de Feud. quo jure hodie utimur.

56.) CHRISTINÆUS Vol. VI. decis. 8. n. 24. seqq.

636 Sectio IV. Tit. XVII.

rum Collatio ad Episcopum pertinet, conferre: imo nec potest Sede vacante Investituram renovare, nisi eorum Feudorum, quorum collatio ad solum Capitulum pertinet, Abbates, Abbatissæ & alii Ecclesiarum Rectores Feuda dare vel Investituram renovare possunt, non aliter, nisi juxta antiquam consuetudinem 57.).

Quinam
possint
Feudum
accipere?

§. 419. Qui Feudum accipit, vocatur Vasallus 58.). Accipere autem possunt omnes, qui contrahere, & contrahendo obligari, modo honeste stare possint in Curia Domini, & tales non sint, qui a nemine in tutelam possint recipi. Unde excipiuntur infames, rei criminis læsæ
Maje-

57.) Omnem reinfeudationem sustulit URBANUS VIII. anno 1625. sed ista Constitutio videtur solummodo obligare in *universa Italia*. Tenorem ejus refert TAMBURINUS de Jure Abbat. tom. 3. disp. 14. quæst. 4.

58.) Vox hæc diminutiva est a *Vasso*. Unde autem *Vassi* appellatio derivetur, variæ sunt opiniones, & quædam valde ineptæ. Vid. STRUVII Syntagm. Jur. feud. c. 5. §. 12.

Majestatis, banniti &c. Etiam dignitate superior accipere potest Feudum ab inferiore; servitia tamen præstat per Sub - Vasallum. Exemplo sunt quatuor Electores Sæculares Imperii, qui ab Episcopo Bambergensi in feudum suscipiunt Officia per Sub - Officiales præstanda, qualia præstant Imperatori, ita ut Rex Bohemiæ sit Supremus Pincerna, Elector Baviaræ Supremus Dapifer, Elector Saxoniarum Supremus Mareschallus, Elector Brandenburgicus Supremus Camerarius Episcopi Bambergensis 59.). Episcopi alique Prælati Germaniarum Principatus & plerasque Ditiones suas recognoscunt tanquam Feuda Imperii, & de iis investiuntur ab Imperatore 60.).

S s 3

Fæ-

59.) Vid. GEWOLD. de Septemviratu C. 10. fol. 170. seqq. STRUV. Corp. Jur. publ. c. 17. §. 35. & alii passim. Ritus talis Investituræ refert LUNIG in Theatro Ceremon. tom. 2. c. 24. §. 10. 20. 21.

60.) BÖHMERUS ad tit. de Feud. §. 70. cum Zieglero Feuda Ecclesiæ concessa refert ad σιδηροξυλον Ecclesiasticum, cum Vasallorum status sit militaris, qui

re-

638 *Sectio IV. Tit. XVII.*

Fæminis, Clericis, Religiosis Communitatibus, & aliis successionis feudalis incapacibus primitus possunt concedi Feuda: ipso facto enim indulgetur, ut servitia suum statum dedecentia obeant per substitutum. Communitates autem constituere debent quasi - Vasallum ad accipiendam Investituram, & petendam ejus renovationem. Infans non nisi Tutoris autoritate feudum accipere potest: impubes potest quidem absque alia autoritate Feudum acquirere, sed tamen ut domino Feudi obligetur ad servitia, opus est Tutoris autoritate. Minor accipiendo Feudum obligatur ex contractu feudali ad servitia per substitutum præstanda: Juramentum tamen fidelitatis differtur, usque dum ad illud fiat habilis. §. 420.

---

repugnat statui Episcoporum. Sed certum est, posse concedentem varias conditiones feudo aptare; inter quas etiam est, ut Vasallus militaria servitia per alium præstet. Id faciunt nostri Episcopi absque læsione status sui. Unde non Episcopi & Clerici, prout criminantur Protestantes, sed Feuda a veteri suo instituto recesserunt.

§. 420. Feudum vel alicui primum *Feudum*
 constituitur, vel per successionem *consti-*
 defertur. Quoad primam constitu- *tuitur*
 tionem, distinguitur *Promissio* Feudi *per Pro-*
 ab ipsa constitutione & acquisitione. *missio-*
nem:
 Promissio fit vel actu inter vivos,
 pacto scilicet & contractu, vivente
 adhuc Vasallo possessore; vel etiam
 ultima voluntate, vocaturque *Ex-*
spectativa, qua datur jus succedendi
 in Feudum sub conditione, si ad
 Dominum redierit: quod jus tran-
 sit ad hæredes (61.). Successores
 Domini, qui jure hæreditario suc-
 cedunt, tenentur *Exspectativam* a
 Prædecessore concessam servare, quia
 hæres tenetur ratum habere factum
 defuncti. Qui autem jure proprio,
 per Electionem, vel ex pacto & Pro-
 videntia Majorum succedunt, non
 tenentur implere promissionem An-
 tecefforis, nisi promissio facta sit

§ § 4 in

61.) Videtur quidem *Exspectativa* in
 Feudis, præsertim Ecclesiasticis, re-
 probanda, sicuti in beneficiis Ecclesia-
 sticis: nihilominus usu obtinuit, præ-
 sertim in Germania. Vid. lib. I. Feud.
 tit. 3. Lib. 2. tit. 26. §. 2. & tit. 35. BÖH-
 MER ad tit. de Feud. §. 44.

in remunerationem meritorum, vel exigente necessitate aut utilitate Ecclesie vel Reipublice. Si promissio facta est ab Episcopo & Capitulo simul in feudo, quod ad utriusque collationem pertinet, tenetur successor stare promisso. Si idem Feudum pluribus successive promittitur, antiquior promissarius habet jus prioritatis, nisi alter obtinisset possessionem vel Jus reale in Feudo: quo casu antiquior habet regressum ad promittentem vel ejus hæredes, ut fervetur indemnis.

Per Investituram: §. 421. Talis Promissio parit jus ad rem eveniente conditione: plene autem a Domino constituitur, & a Vasallo acquiritur Feudum per *Investituram*, quo nomine intelligitur actus seu contractus, quo Dominus fidelitatem sibi promittenti, solennibus legitimis adhibitis, jus feudi per traditionem constituit: consequenter Vasallus dominium utile, ac possessionem naturalem & civilem acquirit. Hæc dicitur *Investitura propria*. Alia est *abusiva*, quando non intervenit vera traditio, aut possessionis translatio, sed signis quibusdam, solennitatis causa, rei feudalis

alis traditio repræsentatur, ita ut exinde Dominus sit obstrictus ad rem tradendam, Vassallus vero ad fidelitatem præstandam, qui usque ad actualem traditionem habet jus auctoritate propria possessionem vacuum ineundi, vel judicialiter petendi. Solennitas hujus actus in Feudis majoribus coram Throno Imperatoris recipiendis, hodie plerumque consistit in præsentia testium saltem duorum (qui in prima Feudi constitutione deberent esse *Pares Curia*), & in porrectione ac osculo gladii, nulla distinctione Principum Ecclesiasticorum vel Laicorum: in aliis Feudis alia signa adhibentur. Imperatores olim investiebant Episcopos & Abbates per baculum 62.) & Annulum: hanc Investituram Henricus

S s 5 ricus

62.) Baculus Pastoralis adeo proprium Episcopalis potestatis signum erat, ut Adalbero S. Udalrici nepos in Synodo Ingelheimensi Anno 972. hæresis infirmulatus fuerit, quod publice gestaverit Baculum, vivente adhuc Avunculo S. Udalrico. Ritus & Ceremonias Investiturarum refert LUNIG in Theatro Ceremon. tom. 2. c. 24.

ricus V. Imperator Anno 1122. cessit Callisto II. Pontifici, sibi que reservavit jus præsentia in Electionibus, & Investitura per Sceptum 63.) de Bonis & Juribus temporalibus ab Imperio dependentibus. De Investitura simultanea in nostris partibus non ex Saxonico, sed ex communi jure feudali judicatur, quando scilicet pluribus aliquod condominium in Feudo conceditur; vel unus investitur solummodo eventualiter, ita ut detur Expectativa, seu jus succedendi in Feudo, quod ad Dominum redierit 64.). Investituram Vassallus accipit tantum ab uno, etiamsi sint

---

63.) Investitura per Sceptum forte nunquam fuit propria solis Clericis, sed illo etiam tempore adhibebatur apud Laicos. Unde Rudolphus I. quando Sceptum ad manum non erat, adhibebat Christi e Cruce pendentis imaginem.

64.) De Investitura Abusiva legi potest Dissertatio STRYCKII Volum. VIII. Disp. II. De simultanea SCHILTERUS in Comment. ad Jus feud. Alemann. cap. XVI. item Dissert. ejusdem de Investitura Principum Imperii simultanea, quæ adjecta est dicto Commentario a fol. 334.

sint plures confortes domini directi, præsertim si sit Collegium. Unde nomine Ecclesiæ investit Episcopus, nomine Capituli Decanus vel Præpositus &c. Traditio autem Feudi fit vel vero modo, inducendo in fundum feudalem; vel fictis quibusdam modis, uti demonstrando rem & dicendo, se possessionem ejus tradere; jubendo, ut Vasallus possessionem apprehendat; volendo, ut investitus rem, quæ jam est apud ipsum, jure feudi possideat; patiendo, ut alter eo jure, de quo est investitus, utatur &c. Sicut constituitur Feudum promittendo, vel tradendo Dominium utile in re propria: ita etiam constituitur, concedendo alteri dominium directum rei allodialis, reservato sibi & hæredibus suis jure feudali, quod contingit in Feudis oblati (65.).

§. 422.

65.) Eberhardus de Eppenstein multa Bona in Imperio sita, obtulit Regi Galliæ. STRUV. in Appendice IV. ad Syntag. Jur. feud. fol. 156. Hodie autem Bona in Provincia quadam sita, non possunt offerri cuidam extra Provinciam absque consensu proprii Principis.

Per Præ- §. 422. Insuper Feudum confi-
scriptio- tuitur & acquiritur *Præscriptio* lon-
nem. giffimi temporis, nimirum triginta
annorum, si sæculare; & quadra-
ginta, si Ecclesiasticum sit Feudum,
si quis scilicet rem tanquam feuda-
lem per tot annos bona fide posse-
derit, servitia præstando, petendo,
vel acceptando 66.). Fit igitur per
talem Præscriptionem, ut quis ac-
quirat dominium utile in re alterius:
vel vicissim ut retineat in re antea
propria dominium utile, & alteri ac-
quiratur dominium directum: qua
ratione etiam dominium directum
acquiri potest contra tertium, cujus
revera fuisset res propria.

Trans- §. 423. Feudum rite constitutum
fertur in alium transfertur per *Succeffionem*.
Regulariter successio in Feudo non
datur ex Testamento, vel Legato,
nisi sit simpliciter hæreditarium; quia
jam primi constituentes Feudum,
certa ratione posteris prospexerunt.
Ab intestato igitur in Feudo familiæ
regulariter succedunt Descendentes
67.

66.) Lib. 2. feud. tit. 26. c. 4.

67.) naturales & legitimi simul 68.):
& his deficientibus in Feudo anti-
quo succedunt Agnati collaterales,
habi-

67.) Ascendentes, præter paucos quos-
dam alios casus, succedunt, si in favo-
rem Descendentium refutarunt feu-
dum & hi viventibus adhuc Ascenden-
tibus decedunt absque Descendentibus.

68.) Legitimati per subsequens matrimo-
nium admittuntur ad feudum: nequa-
quam autem nati ex sponsis de futuro,
quidquid pro contraria opinione dicant
scriptores A catholici, cum STRUVIO
Synt. Jur. feud. C. 9. §. 3. n. 13. Con-
ciliandi sunt textus in lib. II. Feud. tit.
26. §. 5. V. *Filii*. & tit. 29. Juxta hunc
ultimum titulum filii nati ex matrimo-
nio ad morganaticam contracto, non
succedunt in Feudo: juxta priorem tex-
tum succedunt in Feudo filii nati ex ma-
trimonio contracto cum hac conditione,
ne filii Patri ab intestato succedant. Nam
tale pactum deberet stricte intelligi, sci-
licet solum de successione allodiali, cum
aliud vitium intervenire non suppona-
tur: quia enim filius feudum habet a
primo acquirente, huic juri Pater præ-
judicare non velle censetur. In po-
steriore autem textu sermo est de ma-
trimonio contracto cum ignobili fæmi-
na, qualia matrimonia juxta Leges
feudales Longobardicas, & consuetu-
dines Germaniæ non sunt idonea ad sus-
cessionem feudalem.

habiles ad servitia Domino præstanda, & descendentes ex sanguine primi acquirentis, linea & gradu, juxta Jus Civile computato; proximiores ultimo possessori 69.), nullo discrimine facto inter Fratres Germanos & Consanguineos, exclusis regulariter fæminis, illisque, quos Jus feudale non admittit ob vitium corporis e, g, cœcitatem, vel vitium mentis.

Per Successionem;

§. 424. In quibusdam Feudis, qualia sunt Electoratus Imperii 70.), & alia ex pacto Familiarum, succedit solus Primogenitus, vel hujus prædefuncti Primogenitus Filius; linea autem Primogeniti extincta ad successionem venit linea secundo geniti &c. In aliis quibusdam Feudis introductus est Majoratus, ita ut Senior Familiæ in Feudo succedat. In Feudis individuis, uti sunt in Germania pleraque Feuda Regalia, Ducatus &c, divisio est prohibita ad conservandum splendorem illustrium familiarum 71.); abs-

69.) Linea defuncto Vasallo est proximior, quæ propinquiorem communem stipitem cum ipso habet.

70.) Aur. Bull. Cap. 7.

71.) De Electoratibus disponit Aurea Bulla c. 25.

absque tali prohibitione succedunt omnes filii in capita, daturque inter Descendentes ex eadem linea, jus repræsentandi, eo modo, quo in Allodialibus succeditur. Cum filius jus succedendi in feudo antiquo non a Patre suo, sed a primo acquirente habeat, hinc succedit in Feudo etiam filius quoad reliquam hæreditatem exhæredatus. Ut tamen filius succedat in feudo, repudiata reliqua hæreditate Patris, consuetudines Feudorum Longobardicæ non permittunt, quamvis id concedant aliis propinquis 72.): indecens enim videtur, ut filius gaudeat Feudo, & reliqua Bona Patris subhastari permittat. Filius igitur, non autem reliqui Agnati, tenetur solvere debita a Patre defuncto contracta: si hæc tamen ratione & in bonum Feudi contracta, vel Feudum sit simpliciter hæreditarium, tenentur omnes

---

72.) II. Feud. tit. 51. c. 4. de Jure Bavarico etiam filii possunt succedere in Feudo, repudiata reliqua hæreditate allodiali. Cod. Civil. Bavar. p. 4. c. 18. §. 40. n. 8.

nes in Feudo succedentes 73.). Feuda Bursatica, sicut Bona allodialia, pro omnibus debitis obligantur, non tantum quoad fructus, sed etiam quoad substantiam, ita ut alienari tales res feudales pro quibuscunque debitis possint, ad quam alienationem Dominus consensum non negabit.

Sape e- §. 425. In quibusdam Feudis *tiam in* minæ succedunt, extincta stirpe *feminas:* sculina 74.): & quidem si jus Primogenituræ inter masculos locum habuit, idem servari debet in fæminis post extinctos masculos succedentibus.

73.) Codex Bavar. Civil. p. 4. c. 18. §. 26. seq. facit discrimen inter debita feudalia: pro aliquibus obligatur ipsa substantia feudi, pro aliis soli fructus.

74.) Catalogum talium Principatum & Feudorum exhibet ITTERUS de Feudis Imperii cap. 14. a fol. 722. Ad successionem in Feudis Ecclesiasticis nimis liberaliter fæminas admittit WERNERUS THUMMERMUT in Tract. *Krumbstab schleust niemand aus.* cui circa Feuda Coloniensia ZIMMERMANNUS opposuit Tract. *Cölnischer Krumbstab schleust die Weiber aus.* Add. supra allegatus D. SUTOR Concl. 43. & 67.

bus. Nam Primogenitura ex ea potissimum ratione introducitur, ut Bona maneant indivisa: eadem autem ratio pugnat in succedente fæmina, ne scilicet Provinciæ, in plures divisæ partes cum subditorum, tum publicæ salutis periculo debilitentur. Eveniente igitur casu, quo nullus supersit masculus ex primo acquirente per lineam masculinam descendens, inchoatur nova successio lineæ fæmineæ, in qua jure Primogenituræ, primo loco intrat cum omnibus suis descendantibus fæmina illa, quæ antiquius jus habet, quod jus in favorem stirpis masculinæ interim fuit suspensum 75.). Unde quando dicitur 76.), in Feudo, quod descendentes masculi & fæminæ habere possunt, relicto masculo, ulterius fæminas non admitti; regula hæc, si de exclusionem simpliciter facta intelligatur, ea solum

T t

ratio-

75.) Notabilis est succedendi modus in Domo Austriaca introductus per Sanctionem Pragmaticam Caroli VI.

76.) I. Feud. tit. 6. §. 1.

De Jure Rer. Eccles. Pars poster.

ratione niteretur, quod jus semel extinctum nunquam reviviscere possit: at vero ubi successio fæminæ vel per pactum, vel per dispositionem primi acquirentis usque ad extinctionem lineæ masculinæ suspenditur, jus talis fæminæ nunquam dici potest extinctum, quoniam semper habet spem successionis, si stemma masculinum deficiat 77.). Interim tamen viventibus Masculis, habent fæminæ jus, ut dos & alimenta sibi constituantur ex Feudo, si aliunde ex hæreditate non acquirant.

Regula- §. 426. Quamvis Feuda Clericis
riter non primitus conferri possint, quia eo
in Cleri- ipso nihil statum Clericalem dede-
cos. cens, exigi supponatur: regulariter
tamen non succedunt Clerici vel Re-
ligiosi in Feudo jam constituto 78.),
&

77.) Ill. D. CRAMERUS de renuntiatione & successione fæminarum plures Dissertationes inseruit tomo primo suorum opusculorum.

78.) Nisi investiantur immediate ab Imperatore, ut habet Codex Feudalis Alemannicus C. 3. §. 1. aut per Electionem, prout exprimit Codex Feudalis Saxonicus C. 2. quæ intelliguntur de Episcopis, Prælati & Abbatibus.

& Laicis concesso, nisi probetur consuetudo talis vigere in Curia illa feudali, quæ investituram concedit. Consuetudines Longobardicæ 79.) privant Feudo jam possesso Vasallum, qui Clericatum, vel Religiosum Ordinem assumit. Sed hodiernis moribus facile permittitur, ut Clericus retineat Feudum jam possessum 80.), sicut etiam fæmina, ex defectu masculi successoris investita, non privatur Feudo, etiamsi paulo post nascatur masculus successionis capax. Regula dari solet, quod Clericus succedere possit in illis Feudis, ad quæ etiam fæminæ admittuntur, quia in compilationibus Consuetudinum Feudalium ubique componuntur Clerici & fæminæ: parem enim incapacita-

T t 2

cita-

79.) Lib. II. Feudor. tit. 21. 26. 30.

80.) Consentiant Consuetudines Feudales Alemannicæ c. 3. §. 2. Vid. SCHILTERUS in Commentar. ad eundem locum. Idem jus competit Clericis Societatis Jesu, quos Scholasticos vocant, ante solennem Professionem. Vid. D. BALTHASAR ad Jur. Bavar. tit. 12. resolut. 2. P. PICHLER ad lib. III. Decretal. tit. 20. de Feud. n. 19.

citatem habent ad servitia militaria per se præstanda, aut familiam propriam propagandam.

Renovatur Investitura suo tempore. §. 427. Si Feudum legitime constitutum, ac per successionem delatum sit, ad istud retinendum opus est renovatione Investituræ, mutata Domini, vel Vasalli persona, nisi renovationis petitio ex pacto Investituræ adjecto, vel ex speciali loci consuetudine remittatur. Mutatur autem Dominus morte; Vasallus vero morte, alienatione Feudi, vel Feudo ob feloniam amisso. Communitates, quæ non moriuntur, constituere solent quasi - Vasallum, post cujus mortem renovanda est Investitura: aut ad hanc petendam præfigitur ejusmodi Collegiis certum tempus, forte viginti annorum. Contingente mutatione petenda est renovatio intra annum & diem 81.),
in

81.) Lib. I. Feud. tit. 22. Militi conceditur *annus & mensis*. Hic textus non videtur differe ab aliis, qui *annum & diem* præfigunt non militibus: nam in Jure feudali, militis appellatione quilibet
Va.

in cujus petitionis testimonium Vasallo concedi solet breve attestatum: postea terminus Investituræ renovandæ præfigitur, intra quem Vasallus per se, vel per Procuratorem speciali Mandato instructum, comparere debet. Præstito dein juramento Contractus feudalis solenni Investitura renovatur, conficiturque desuper Instrumentum juxta tenorem primæ Investituræ, nisi expressa Domini, Vasalli, eorumque quorum interest, voluntate aliquid immutetur.

§. 428. Vi Contractus feudalis, *Domini directi,* Dominus directus retinet proprietatem, seu dominium directum rei feudalis 82.): & consequitur jus adversus Vasallum in ordine ad ea omnia, ad quæ ipsi obligatur Vasallus
T t 3 juxta

Vasallus denotatur. Dies igitur hoc loco civiliter intelligitur, ne scilicet necessitas petendi præcise annuo spatio includeretur: unicus autem dies vix annum excedit: insinuaturn itaque, non differendam petitionem ultra annum per dies multos, qui mensem excedant.

82.) II. Feud. tit. 23.

654 *Sectio IV. Tit. XVII.*

juxta mox dicenda. Vicissim obligatur Vasallo conferre Investituram, & in vacuam possessionem mittere post promissam a Vasallo fidelitatem, aut refarcire damnum ex dilatione Investituræ secutum: tenetur Vasallo in re aliena investito ad evictionem, nisi Feudum concessum fuisset mere liberaliter & gratuito 83.), eidemque fidelitatem, non tamen juratam, reciproce exhibere 84.).

Et Vasalli

§. 429. Vasallus ex Contractu Feudali consequitur possessionem & dominium utile rei in feudum concessæ, vi cujus possit ea privative, excluso etiam Domino, uti frui salva substantia: etiam alteri æquo habili in Sub-Feudum concedere 85.).
aut

83.) Evictio haberet solummodo locum, si titulo oneroso datum esset Feudum, & quidem ab ipso Domino, secus si ab alio.

84.) C. 10. XXII. q. 5. & Lib. II. Feud. tit. 67. Fidelitas, ad quam Dominus Vasallo est obstrictus, non videtur alia, quam quæ debetur aliis hominibus.

85.) Jure communi feudali istud conceditur, quamvis alienatio sit prohibita,
&

aut fructus locare 86.): ipsam rem vindicare, & alia jura ad Feudum spectantia persequi. Consequitur etiam jus adversus Dominum directum ad ea omnia, ad quæ obligari Dominum Vasallo diximus 87.). Vicissim obligatur Vasallus Domino I. Ut juret fidelitatem, quæ consistit in exhibenda Domino reverentia; promovenda ejus incolumitate

T t 4 atque

& subfeudatio sit species alienationis. Hinc in Bavaria non licet subinfeudare absque consensu Domini: & de Jure quoque communi talis subfeudatio in feudo antiquo debet fieri sine præjudicio Agnatorum, qui jus ad feudum habent; & sine præjudicio Domini directi, respectu cujus subinfeudans manet Vasallus, quamvis respectu sub-Vasalli gerat personam Domini.

36.) Fructus Feudi non sunt feudales, sed allodiales: consequenter potest libere de iis disponi.

37.) In Instrumento Pacis Westphalicæ Art. V. §. 42. statuitur a SOLA qualitate feudali vel subfeudali, jus reformandi non dependere: proin nec Dominus directus, nec Vasallus gaudet jure reformandi, nisi simul habuerit Superioritatem Territorialem, cum qua jus reformandi exercitium Religionis confirmatur ibidem §. 30.

atque commodo; avertendo omni damno, Domino ac personis proxime conjunctis imminente in vita, honore, bonis; illisque defendendis, consilio & auxilio juvandis 88.). Sublatis, quæ olim fervebant, litigiis inter Pontifices & Imperatores, hodie etiam Episcopi & Abbates in renovatione Investituræ Imperatori fidelitatem jurant more Laicorum Principum 89.). II. Ut vocatus a Domino præstet servitia feudalia, vel solvat Relevium, nisi Feudum sit francum. Servitia plerumque in prima conventionem determinantur, & solent esse in Feudis Imperii potissimum militaria, quo refertur servitium exhibendum Imperatori a Principi-

---

88.) Quando juramentum remittitur, Vassallus tamen ad eandem fidelitatem obligatur, quam solet saltem promittere stipulata manu, prout promittunt quatuor Electores Imperii Episcopo Bambergensi.

89.) Vid. *ITTERUS* de Feud. Imper. C. 9. §. 41. Illos tantum Laicos perstringit *INNOCENTIUS III.* C. 30. de Jur. jur. qui *Viros Ecclesiasticos* nihil temporale obtinentes ab eis, ad præstandum sibi fidelitatis juramenta compellunt.

cipibus & Statibus Imperii, horum-
que Vasallis, qui Valvasores dicun-
tur, in Expeditione Romana, seu
itinere, ab Imperatore Roman pro
sua Coronatione instituendo. De-
berent quidem servitia præstari per-
sonaliter: sed sæpissime excusat con-
ditio seu ætas personæ, consuetudo
&c. 90.)

§. 430. III. Ut re feudali utatur *Jura & Obligations.*
fruat, prout decet diligentem Pa-
trem-familias, compensetque dam-
na, dolo, culpa lata aut levi illata.
IV. Ut petat renovationem Investi-
turæ intra annum & diem, quoties-
cunque mutatur Dominus directus,
vel persona Vasalli 91.): qua occa-
sio-

T t 5 fio-

90.) Multos ab onere servitiorum ex-
emptos recenset ILLIUS loc. cit. c.
20. §. 6.

91.) Episcopi Catholici tempus petendæ
ab Imperatore Investituræ computant
ab obtenta Confirmatione Apostolica
Acatholici autem a tempore Postula-
tionis. Post mortem Episcopi Impe-
rator non gaudet Regaliis, sed Capi-
tulum administrat, & exercet Juris-
dictionem. Si collatio Feudi pertinet
ad Episcopum, Vasalli non tenentur
petere renovationem Investituræ, e-
tiam si ultra annum & diem Sedes E-
piscopalis vacet.

fione ex consuetudine præstatur aliquid, quod vocatur *Relevium*, seu *Laudemium*, quam consuetudinem Dominus probare debet 92.). Principes Imperii pro renovatione Investituræ nullum solvunt Relevium 93.): sed tamen solvunt aliquod honorarium, Electores quidem solis ministris aulicis, reliqui Principes etiam Officialibus hæreditariis 94.). Prælati Augustanæ Confessionis ultra taxæ ordinariæ summam, insuper ejusdem dimidium pro infeudatione pendunt 95.) Imperatori, cum pro Confirmatione aliisque juribus nihil præstent Curie Romanæ 96.).

92.) In Feudis Equestribus consuetudo harum Provinciarum requirit plerumque pro Relevio sclopetum cum reliquo apparatu ad explodendam glandem plumbeam idoneo. In Feudis Burfaticis Relevium proportionatum est pretio rei feudalis.

93.) Aur. Bulla C. 20.

94.) Honoraria singulis præstari solita recenset SAMUEL STRYCKIUS in Exam. Jur. feud. Append. N. V. b.

95.) Instrum. Pac. Osnabrug. Art. V. §. 27.

96.) V. Ut non alienet dominium utile, & rem feudalem absque consensu Domini, nec ad longum tempus locet alteri, aut servitute oneret, nisi forte alienatio fiat in Agnatum proxime successurum. VI. Incumbunt Vasallo quæcunque onera rei feudalis, uti sunt Decimæ, Steu-

---

96.) AUTOR MEDITAT. ad Instr. Pac. loc. cit. hoc male adscribit invidiæ Catholicorum. Adscribendum potius est æquitati. cum enim Protestantes in Episcopos Postulati æqualia jura cum Catholicis prætendant, æquum est, ut sentiant etiam æqualia onera. Unde postquam Status Catholici r. Junij anno 1646. proposuerunt, ut Imperatori cedant jura in Episcopatibus Protestantium, quæ antea præstita fuerant Pontifici: Acatholici æquitatem rei agnoscentes aliud non reposuerunt, nisi, ut Episcopi Protestantes in Taxa feudali non graventur nimium. Sperabat scilicet Imperator, componendas aliquando esse discordias Religionis, quo casu adveniente mox jura Pontificis interim a se recepta, restitui possent absque novo gravamine Provinciarum. Vid. MEJERI Act. Pac. Westphal. tom. 3. lib. 20. §. 12. 2 fol. 150.

Steura, Census, Opera &c, item impensa ad conservationem rei feudalis, vel percipiendos fructus necessariae. Ut ista praestentur a Domino & Vasallo, utrinque datur Actio personalis, bonae fidei, rei persecutoria, perpetua, & tam active, quam passive transiens ad haeredes: quae dici potest *Actio Feudalis*.

Feudum finitur vel per delictum Vasalli. §. 431. Feudum finitur vel amittitur I. si pereat res feudalis totaliter, II. Per Praescriptionem, ut supra dictum 97.). III. Si Dominus directus, ut communiter tenent Doctores, decedat sine haerede, aut delinquat in Vasallum tali delicto, propter quod Vasallus in Dominum delinquens privatur Feudo, quo casu dominium utile consolidatur cum dominio directo 98.). IV. Ex parte

---

97.) Praescriptio currens contra Vasallum, non currit contra ejus Agnatos, donec jus agendi ad ipsos devolvatur, nisi in quantum sunt haeredes allodiales Vasalli, & tenentur facto ipsius.

98.) Per talem consolidationem res non ita fieret allodialis, ut filiae succederent cum praesudicio Agnatorum. Ita

te Vasalli amittitur dominium utile vel per *delictum*, quando per Feloniam 99.) Feudum committitur, & fit caducum: vel per *aperturam*, si deficiat hæres aut agnatus successio- nis capax; si Vasallus refutet Feudum, aut fiat inhabilis ad servitia, aut edat Professionem Religiosam, Per Feloniam seu delictum *Commissio- nis* amittitur Feudum, si Vasallus Dominum directum graviter lædat in vita & corpore, fama, bonis fortunæ &c.; vel personas ipsi proxime conjunctas: si per aliud delictum incurrat infamiam, ut honeste in Curia Domini stare non possit: si delinquat in ipsa re feudali, eam notabiliter reddendo deteriorem, alienando

---

tamen felonia ex parte Domini, & inde sequens amissio domini directi in plerisque locis non observatur: sicuti etiam, si dominus absque hærede moriatur, hodie dominium directum habebit rationem boni vacantis, & fiscus intrabit in locum domini directi, apud quem proin renovatio petenda est. De Jure Regio Ducum Baviaræ vid. supra not. 31.

99.) *Felonia* derivatur a Teutonica voce *Fehl*, qua significatur defectus,

nando &c. Per delictum *Omissionis* amittitur Feudum, si dolose negligat petere Investituram intra annum & diem; aut requisitus pertinaciter cesset præstare servitia, vitam vel Bona Domini periculo eripere, Dominum injuste detentum liberare, inopem pro qualitate alere &c. 100.)

Vel per Aperturam: §. 432. In defectu hæredis vel Agnati, revertitur Feudum ad Dominum directum, & cum dominio directo consolidatur dominium utile. Superveniente inhabilitate vel Professione Religiosa, devolvitur ad eos, qui mortuo succederent. Feudum novum Domino resignatum, ad Dominum: Feudum novum vel antiquum proximo Agnato cessum, ad hunc; & Feudum antiquum tertio resignatum, postliminio saltem redit ad Agnatos post mortem resignantis. Si propter delictum amittitur, Feudum novum revertitur stabiliter ad Dominum: antiquum propter delictum,

---

100.) I. Feud. 22. & lib. II. tit. 24. 52.
55. Caducitas incurritur per ejusmodi omissionem dolosam: culpabilis omisso mitiore poena castigatur.

ctum, vel Investituram debito tempore dolose i.) non petitam, ordinarie revertitur quidem ad Dominum, quamdiu vivit delinquens, vel etiam ejus Descendentes hæredes: his extinctis devolvitur iterum ad Agnatos. Si autem delictum non committatur adversus ipsum Dominum, Vasallum tamen reddat infamem, Feudum mox ad proximos Agnatos devolveretur, excepto casu criminis læsæ Majestatis, perduellionis &c. ob quæ crimina confiscantur Bona, & Feuda revertuntur ad Dominum, exclusis Agnatis. Si Prælati ob delictum privatur Feudo, id non nocet Ecclesiæ.

§. 433. In casu Aperturæ vel Feloniæ, caducitas non ipso jure vel facto, sed in casu dubio incurritur, postquam sententia transit in rem judicatam: in casu autem notorietatis post actionem institutam. Si Dominus ipse polleat Jurisdictione,

Post sententiam legitimi Judicis.

po-

---

i.) Excusationes aliquas, ob quas non punitur omissa petitio Investituræ, recenset STRUVIUS Synt. Jur. feud. c. 110. §. 9.

potest praxia causa cognitione & audito Vasallo rem ad se trahere: si careat Jurisdictione, alio opus est Judice: Dominus quoque animum suum declarabit, quod Feudum velit habere pro aperto vel commisso. Si hic sciens feloniam vel aperturam, noluit revocare vel expresse, vel saltem tacite, acceptando Relevium, servitia, aut renovando investituram; censetur hoc modo renuntiasse juri suo: unde post ejus mortem nec hæredes possunt revocare 2.): actio enim, qua vindicatur injuria, est personalis, nec transit ad hæredes delinquentis, aut læsi. Judex autem Causarum feudalium in lite inter Vasallos exorta, regulariter est Dominus directus Feudi, etiamsi Dominus sit Laicus, & Vasallus Clericus. Si inter Dominum & Vasallum oriatur lis, Judices sunt *Pares Curie*, seu Convasalli ejusdem Domini, communi utriusque litigantis consensu electi. Ubi hi non habentur, vel longa consuetudine non

---

2.) Huic revocationi etiam præscribitur longissimo tempore.

non admittuntur, aut Dominus directus non administrat Justitiam; potest adiri Judex Ordinarius 3.). Capitulum Sede vacante non succedit Episcopo in Jurisdictione feudali, nisi ipsum Feudum Episcopo & Capitulo commune sit. Causæ feudorum Ecclesiasticorum non coram Officiali, qui alias de causis Ecclesiasticis cognoscit, sed coram Prælato & Paribus Curia, seu constituto Curia feudalis Judice peraguntur, a quo appellatio dirigenda est ad Superiorem Ecclesiasticum, nisi Prælatus de Bonis, quæ ab Imperio tenet, quidquam in subfeudum Vassallis dederit: hoc enim casu Camera Imperialis non permittet appellationem ad Judicem Ecclesiasticum directam.

§. 434. Bibliotheca Feudalis, ubi *Scriptores* Autores de Feudis tractantes, ordine alphabetico recensentur, adjecta est Corpori Juris Feudalis Germanici JOAN. CHRISTIANI LUNIG, quibus

U u ta-

3.) C. 6. de for. compet.

De Jure Rev. Eccles. Pars poster.

tamen recentiores interim accesserunt plurimi. Præ aliis legi meretur HENRICUS A ROSENTHAL, LUDOLPHUS SCHRADERUS, JOANNES SCHILTERUS, JOAN. GUIL. IITERUS, GEORG. ADAM. STRUVIUS, SAMUEL STRYKIUS, GOTTLÖB AUGUSTUS JENICHEN, qui in suo Thesauro Juris Feudalis, duobus tomis comprehendit selecta variorum Autorum opuscula de Feudis. Copiosissima Jurium, Diplomatum & Documentorum Feudalium collectio continetur in dicto Corpore Juris Feudalis Germanici tribus tomis comprehenso.

TITULUS XVIII. DE TESTAMENTIS.

Confer. ex Lib. 3. Decretal. tit. 26. Sext. tit. 11. Clement. tit. 6.

S. 435.

*Ultimæ
Volun-
tates*

HUCUSQUE dictum de modis, quibus Bona ab Ecclesiis & Ecclesiasticis acquiruntur, vel alienantur inter vivos: superest, ut attingamus modos, quibus mortis causa aliquid Ecclesiæ acquiritur; vel a Clericis ad alios transfertur. Ejusmodi modus
acqui-